

UNITATEA ȘI INDEPENDENȚA NAȚIONALĂ — DEZIDERATE INDESTRUCTIBILE ÎN GÎNDIREA SOCIAL-POLITICĂ A REVOLUȚIONARILOR DIN SECOLUL TRECUT

de dr. VICTOR V. GRECU

Cercetările anterioare, consacrate acestor aspirații de semnificație națională vitală, ocazionate mai ales de comemorarea evenimentelor respective, au întreprins o analiză individualizată a acestora, detașându-le din ansamblul celorlalte, în care se integrează organic și împreună cu care alcătuiesc un tot unitar, modalitate ce lasă în umbră tocmai conexiunea lor dialectică, intercondiționarea lor¹.

Examinarea modului cum se înfățișează cele două revendicări în gândirea și preocupările generației revoluționare, precum și a celorlalți scriitori și oameni de cultură din secolul trecut, ca reflectare a convingerilor și năzuințelor maselor populare, demonstrează că acestea au fost apreciate și promovate întotdeauna în legătura lor indestructibilă, în unitatea și interdependența lor. Imperativul unirii, în conștiința și lupta acestei generații, este întotdeauna legat de cel al libertății sociale și independenței naționale depline, alcătuind o unitate și condiționându-se reciproc. Ele reprezintă temeiurile fundamentale fără de care națiunea nu își putea asigura emanciparea, nu se putea dezvolta liber pe făgașul destinelor sale istorice.

Reprezentind o constantă a gândirii și acțiunii forțelor înaintate ale poporului, din momentul etnogenezei și în tot cursul existenței sale, idealurile unității și independenței naționale — preluate ca o sacră moștenire din gândirea secolelor anterioare, când erau „visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaiților noștri cei mari, cari întrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului”², așa cum recunoaștea Bălcescu, vorbind de „apostolii românismului”³ — au cunoscut o formulare lapidară în sec. al XIX-lea, fiind situate la temelia existenței noastre naționale ca țeluri primordiale ale tuturor luptelor pentru neatîrnare și emancipare națională.

De la începutul secolului, când încă nu primesc specifice formulări declarative, revendicative, aceste deziderate sînt prezente virtual în conștiința și eforturile epocii, degajîndu-se ca realități ale raționamentelor exprimate, ca finalități ce conturează fronturile luptelor pentru dreptate socială și libertate națională. Fără să formuleze programatic revendicarea unirii Moldovei cu Țara Românească într-un singur stat, însuflețit de conștiința unității, Tudor Vladimirescu proclamă principiul solidarității naționale, țelul unificării politice relevîndu-se cu limpezime din cuvintele celui care vorbea în numele a „tot norodul Țării Românești”⁴. Adresîndu-se guvernului țării, la 5 aprilie 1821, Tudor scria mitropolitului și marelui vistier Al. Filipescu-Vulpe la București : „Mai cu deadins trebuința urmează...”, ca unii ce *sîntem de un neam*, de o *lege* (s.n.)..., ca, *fiind la un gînd și într-un glas cu Moldova* (s.n.), să putem

¹ A se vedea studiile apărute în periodicele de specialitate în perioada 1959—1978.

² N. Bălcescu, *Opere*, tom. I, partea a 2-a, ediție critică, adnotată, cu o introducere de G. Zane, București, 1940, p. 105.

³ *Ibidem*, p. 125.

⁴ Emil Virtosu, *Tudor Vladimirescu. Pagini de revoltă*, București, 1936, p. 47, 56—57.

ciștiga deopotrivă dreptățile acestor Prințipaturi, ajutorându-ne unii pe alții“⁵. Aceste deziderate, strîns legate între ele, sînt acum aspirații ale întregului popor, după cum relatea medicul Pavel Vasici într-un articol, atestînd că dorințele românilor sînt „unirea și libertatea tuturor“⁶.

La începutul sec. al XIX-lea, așadar, legătura dintre idealul unității politice și cel al independenței naționale era deplin cristalizată în conștiința poporului, acestea reprezentînd obiectivele fundamentale ale luptei maselor populare și conducătorilor acestora. În conexiunea lor, ele vor fi consacrate, în revoluția de la 1848, ca revendicări primordiale ale luptei revoluționare de emancipare, de integrare la nivel european în rîndul celorlalte națiuni civilizate ale Europei, prin atare optică conceptele respective cîștigînd în dimensiuni și perspectivă.

Preocupările privind necesitatea unirii tuturor românilor și dobîndirii independenței depline, limitate pe plan politic de împrejurările istorice, fortifică cunoștințele și strădaniile celor mai înaintate personalități ale generației revoluționare, concretizîndu-se în toate convingerile exprimate și acțiunile întreprinse. Conexiunea celor două idealuri este magistral exprimată atît în titlul declarației partidei naționale muntene: *Act de unire și independență*, redactat la 1/13 noiembrie 1838, precum și în conținutul acestuia, în care se prevedea „a reda o patrie liberă și independentă“, stăruindu-se în acest scop: „asupra împreunării cei neapărate a populațiilor române sub un singur schiptru“⁷. Așa cum s-a mai accentuat, prin acest document însemnat „grupul parlamentar în frunte cu Ion Cîmpineanu cere nu numai unirea cu Moldova, ci și unirea cea mare cu Transilvania și independența țării“⁸.

Dezideratele unității naționale și independenței depline, în legătura indisolubilă în care apar în tot cursul sec. al XIX-lea⁹, își găsesc o puternică reflectare în preocupările societăților cultural-patriotice întemeiate acum, dominînd și însușind programele și eforturile acestora¹⁰. Ca rezultat al apelului partidei naționale muntene la ființă, în august 1839, în capitala Franței, „Societatea pentru învățătura poporului român“, urmărind aceleași țeluri, iar în anul următor, la Iași, societatea cu caracter revoluționar „Fii coloniei lui Traian“, ai cărei membri se angajau prin jurămint să își „sacrifice toată viața... pentru unirea fraților noștri români, pentru dezvoltarea libertății lor și pentru unitatea patriei“¹¹. În cadrul societății „Frăția“, întemeiată în 1843, în care rol conducător aveau N. Bălcescu, I. Ghica și Chr. Tell, se discuta „posibilitatea înfăptuirii unei țări democratice, independente, unind țările române într-un singur trup“¹².

În preajma revoluției, cele două idealuri deveniseră revendicări politice generale naționale, ce se contopeau în conceptul mai larg de emancipare, aceasta manifestîndu-se către mijlocul secolului „prin acțiuni revoluționare comune pe drumul unității și independenței statale“¹³. Toți fruntașii generației revoluționare au

⁵ *Documente privind istoria României. Răscoala din 1821*, vol. II, Edit. Academiei, București, p. 33.

⁶ Biblioteca Academiei R. S. România, mss. 1003, fila 19.

⁷ C. Bodea, *Lupta românilor pentru unitatea națională, 1834—1849*, Edit. Academiei, București, 1967, p. 216—219.

⁸ P. P. Panaitescu, *Problema unificării politice a țărilor române în epoca feudală*, în voi. *Studii privind Unirea Principatelor*, Edit. Academiei, București, 1960, p. 91.

⁹ D. Mazilu, *Independența și unitatea națională — concept și acțiune la români*, în „*Anale de istorie*“, XXVI, 1980, nr. 6, p. 42.

¹⁰ V. Netea, V. Curticăpeanu, *Contribuția societăților cultural-patriotice românești la realizarea unității naționale*, în „*Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.*“, XVI, 1968, nr. 2—3, p. 154—173.

¹¹ Gh. Platon, *Contributions à la connaissance des mouvements sociaux et politiques antérieurs à l'année révolutionnaire 1848 en Moldavie*, în „*Revue Roumaine d'Histoire*“, 1965, nr. 5, p. 943—962.

¹² P. Constantinescu-Iași, *100 de ani de la moartea lui N. Bălcescu*, în vol. *Studii și referate despre N. Bălcescu*, vol. I, Edit. Academiei, București, 1953, p. 13.

¹³ C. Bodea, *Ideea de unitate și continuitate în conștiința poporului român*, în „*Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.*“, XIV, 1968, nr. 2—3, p. 143.

situat la loc de frunte în sfera preocupărilor lor aspirațiile unității și independenței naționale, în relația care le caracterizează, promovindu-le prin lucrările, declarațiile și faptele lor și examinând cu intuiție istorică semnificațiile lor complexe în procesul propășirii națiunii române. Continuând apelurile vibrante ale lui I. H. Rădulescu și M. Kogălniceanu, George Bariț, în gândirea și preocupările căruia conștiința națională românească dobîndește o realităș și clarvăzătoare sinteză, dezvăluia cu maturitate, pe un ton mobilizator, semnificațiile și rolul acestor deziderate : „Din contră, unirea și unimea națională sînt bunuri mari, importante și însufleșitoare, care nu cer mai mult decît voința tare de a fi și a rămîne un singur popor..., toți naționali, toți frați, vorbitori ai unei limbe păstrate de străbuni și de veacuri, toți fii ai unui popor păzitor de legile morale, suferitor al străinului pînă unde suferă independența națională“¹⁴.

Cea dintîi afirmare plenară a relației unității și independenței naționale, ca revendicări revoluționare, apare în vremea revoluției de la 1848, acestea fiind considerate drept pîrghiile hotărîtoare ale emancipării naționale. Acum se definesc poziția și rolul celor doi termeni în cadrul relației pe care o alcătuiesc, precum și în raport cu celelalte aspirații ale maselor. Idealurile unității și independenței naționale, în legătura lor organică, cunosc prima formulare programatică în programul revoluționarilor moldoveni refugiați la Brașov : *Prințipiile noastre pentru reformarea patriei*, din 12/24 mai 1848, care la punctul 6 prevedea : „Unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat neatîrnat românesc“¹⁵. Direct sau indirect formulate, aceste revendicări au inspirat și se degajă din toate programele revoluționare, fiind gîndite cu misiuni primordiale ale revoluției, dar care, în urma înfrîngerii acesteia, au rămas nefîlăptuite. Ele vor fi însă vehiculate prin toate mijloacele, atît în timpul revoluției, cît și după aceea. „Pruncul român“ lansa în acele momente un înflăcărăt apel : „Uniți-vă cu noi..., înălțați stindardul libertății și dobîndiți-vă sfințele drepturi. Să ne dăm mina ca niște frați și să ne ajutăm unii pe alții. Uniți, vom fi tari ; uniți vom sta împotriva oricărui vrăjmaș al libertății noastre“¹⁶. În apelul la realizarea celor două idealuri, tonul ziarului „Konstituționalul“, înființat la 8 iulie 1848 de C. Vișoreanu, este și mai imperativ : „toate țările locuite de români trebuie să se numească îndeobște România și să formeze un stat, pentru că toate sînt patria românilor și pentru că toți patrioții români, locuitori pe dinsele, formează națiunea românească care să fie una și nedespărțită“.

Dialectica relațiilor dintre cele două deziderate se definește tot mai limpede, conturîndu-se convingerea că unirea constituia temeiul și garanția dobîndirii independenței, mijlocul realizării ei, așa cum o va evidenția în chip desăvîrșit N. Bălcescu. Cu clarviziunea și intuiția istorică proprie, care l-au marcat în rîndul contemporanilor, revoluționarul patriot a exprimat cu claritate legătura indestructibilă dintre cele două deziderate, arătînd că unitatea națională era calea care trebuia să ducă la independență și stabilind modalitatea realizării țelurilor respective. Această credință era „scrisă în fundul inimii fiecărui român : mîntuirea de orice domnie străină prin unitate națională !“¹⁷. În conexiunea dialectică a celor doi factori, „Unitatea este cheazășuirea independenței noastre naționale“¹⁸. Ignorarea acestor impreative de prim ordin, arăta Bălcescu, a generat neajunsurile principale ale revoluției ce au dus la înfrîngerea ei. Atribuind unei noi revoluții misiunea înfăptuirii lor, el consfințește sarcinile revoluției viitoare, care „va cere unitatea și libertatea națională“¹⁹.

Prelînd programul „României viitoare“, formulat de Bălcescu, revista „Junimea română“, printre redactorii căreia se afla și Al. I. Odobescu, proclama, în 1851,

¹⁴ G. Bariț, *Naționalitate*, în „Foaia pentru minte, inimă și literatură“, VII, 1844, nr. 51, p. 399.

¹⁵ *Documente privitoare la anul revoluționar 1848 în Moldova*, editate de Direcția Generală a Arhivelor statului, București, 1960, p. 226.

¹⁶ „Pruncul român“, I, 1848, nr. 1, 12/21 iunie, p. 1.

¹⁷ N. Bălcescu, op. cit., p. 127.

¹⁸ *Ibidem*, p. 105.

¹⁹ *Ibidem*, p. 107.

ca al doilea principiu al programului său : „Independența și unirea tuturor românilor”²⁰, prin care unitatea celor două idealuri, în accepțiunea lor deplină, și-a primit consacarea definitivă.

Unitatea și independența națională, a căror legătură indisolubilă a dobândit validarea supremă prin revoluție, vor fi susținute și apreciate în continuare drept condiții ale existenței naționale, prin prisma rolului lor în procesul emancipării naționale și sociale, ca veritabile mijloace de salvare națională. Urmind pilda istoricului moldovean, Al. Papiu Ilarian își consacră istoria sa înfăptuirii acestor țeluri. Ea era menită, la 1852, să cimenteze convingerea că „scăparea noastră este numai în unire, naționalitate... independența națiunii” ; cu un asemenea rezultat își considera autorul „sudoarea remunerată”²¹. Ele își vor găsi o exprimare superlativă în celebrul „Memorand”, înaintat domnitorului Cuza cu prilejul Unirii, pe care îl îndeamnă să împlinească „visul celui mai mare domn și român ce a avut vreodată Dacia lui Traian”.

În toiul luptelor pentru Unirea Principatelor, relația acestor idealuri își îmbogățește semnificațiile prin noi valențe, devenind un crez național unanim exprimat din toate colțurile cuprinsului etnic. Cu tactul și abilitatea sa publicistică, Bariț înregistrează un adevăr istoric general românesc, lăsând să se întrevadă că aceasta era „dorința cea mai de pe urmă a tuturor” românilor, „ca într-o unire să formeze un stat neatirnat”²².

Perspectivile realizării acestor idealuri au amplificat și fortificat gândirea și lupta desfășurată în continuare de societățile culturale, al căror număr sporește deosebit de mult, culminând cu înființarea Academiei de cei mai înaltați frunzași ai vieții politice și culturale, exponenți devotați ai năzuințelor maselor populare, care și-au făcut din acest crez axa conduitei și luptei lor politice.

Mărturiile examinate pînă aici, precum și celelalte tot mai numeroase și convingătoare, atestate pînă la sfîrșitul secolului, pînă unde se extinde cercetarea noastră, demonstrează că unitatea și independența națională au fost prezente tot timpul în conștiința poporului, în gândirea și activitatea reprezentanților generației revoluționare, alcătuind o unitate indestructibilă. Aceștia au apreciat cu realism raportul dintre ele, văzînd în unire temelia cuceririi independenței depline, condiția primordială a progresului general. Ele au constituit pivotul în jurul căruia au gravitat toate eforturile acestora, de o impresionantă și grăitoare unitate. Semnificația vitală cu care au fost investite aceste idealuri a generat devotamentul patriotic exemplar cu care au fost susținute și urmărite pînă la realizarea lor deplină în 1918.

UNITÉ ET INDÉPENDANCE NATIONAL — DESIDERATA INDESTRUCTIBLES DANS L'IDEOLOGIE SOCIO- POLITIQUE DES REVOLUTIONNAIRES DU XIX SIÈCLE

R é s u m é

Les recherches antérieures occasionnées notamment par l'anniversaire des moments historiques respectifs ont étudié isolément et ont ignoré l'unité indestructible de ces idéaux, leur interdépendance dans le cadre du même processus historique évolutif.

L'étude respective analyse justement l'interconnexion ou apparaissent ces desiderata. Tout en attestant leur unité dans la conscience nationale des siècles antérieurs, puis dans l'idéologie des chroniqueurs et de l'École Transylvainienne, l'auteur examine l'interconnexion de ces idéaux dans la révolution de Tudor Vladimirescu

²⁰ „Junimea română”, Paris, I, 1351, nr. 1.

²¹ Al. Papiu Ilarian, *Istoria românilor din Dacia superioară*. Schiță, vol. III, Sibiu, 1943, p. 157.

²² „Gazeta Transilvaniei”, XXVII, 1865, nr. 5, 19 Ianuarie, p. 3.

et la période des troubles sociaux antérieurs à la révolution, pendant la révolution de 1848 et les luttes pour l'Union des Principautés. On se rapporte ensuite à l'époque qui suit jusqu'à la réalisation de l'indépendance totale et même plus tard, vers la fin du siècle, dans la perspective de la grande union de 1918.

L'étude prouve que ces idéaux renfermant une signification nationale vitale n'ont jamais été estimés isolément ; au contraire, ils ont été présents constamment dans l'idéologie théorique de l'époque et dans la pratique de la lutte révolutionnaire, dans leur unité et interdépendance indestructibles, en tant que composants fondamentaux du concept général d'émancipation, dans l'effort unitaire roumain pour un pays uni, indépendant, libre.